

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ХУДОЖНИКА-ПЕДАГОГА ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ: АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД

METHODOLOGICAL APPROACHES TO PREPARING A FUTURE TEACHER OF FINE ARTS FOR PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT

Актуальність дослідження визначається необхідністю обґрунтування методологічних засад підготовки художника-педагога до професійного саморозвитку. У статті акцентовано увагу на тому, що головною метою освіти має бути виховання особистості з гуманістичним світоглядом, духовно і морально зрілої, спрямованої на особистісне зростання і самореалізацію. З'ясовано сутність та особливості процесу підготовки майбутнього художника-педагога до професійного саморозвитку. Підготовку художника-педагога розглянуто як цілісну систему формування загальнопедагогічних та спеціальних знань, умінь, навичок студентів, їх здатності до художньо-педагогічної діяльності.

Уточнено поняття методології, як загальної системи теоретичних знань, що виконують роль провідних принципів наукового пізнання, шляхів і засобів реалізації наукового дослідження. Розглянуто наявні методологічні підходи (аксіологічний, діяльнісний, компетентнісний, особистісно орієнтований, системно-синергетичний та акмеологічний) підготовки майбутнього художника-педагога до професійного саморозвитку. Обґрунтовано сутність акмеологічного підходу до фахової підготовки художника-педагога, як такого, що має важливе значення у сфері художньо-педагогічної освіти. Адже саме з позиції акмеологічного підходу готовність майбутнього художника-педагога до професійного саморозвитку забезпечується стимулюванням досягнення вершин досконалості, формуванням художньо-педагогічної майстерності та професіоналізму.

Аргументовано доцільність використання педагогічних принципів акмеологічного підходу в процесі фахової (образотворчої і педагогічної) підготовки майбутнього художника-педагога до професійного саморозвитку в єдності із загальноосвітніми методологічними засадами організації мистецько-освітнього процесу.

Ключові слова: мистецька освіта, методологічні засади, художник-педагог, про-

фесійний саморозвиток, акмеологічний підхід.

The relevance of the study is determined by the need to substantiate the methodological principles of artist-teachers' preparation for professional self-development. The article emphasizes that the main goal of education should be the education of a person with a humanistic worldview, spiritually and morally mature, aimed at personal growth and self-realization. The essence and peculiarities of the process of preparation of a future artist-teacher for professional self-development are clarified. The preparation of an artist-teacher is considered as a holistic system of formation of general pedagogical and special knowledge, skills, abilities of students, their ability to artistic and pedagogical activity.

The concept of methodology as a general system of theoretical knowledge that serves as the leading principles of scientific knowledge, ways and means of implementing scientific research is clarified. The existing methodological approaches (axiological, activity, competence, personality-oriented, system-synergetic and acmeological) preparation of the future artist-teacher for professional self-development are considered. The essence of the acmeological approach to the professional training of an artist-teacher as one that is important in the field of art-pedagogical education is substantiated. After all, it is from the standpoint of the acmeological approach that the readiness of the future artist-teacher for professional self-development is ensured by stimulating the achievement of the pinnacle of perfection, the formation of artistic and pedagogical skills and professionalism.

The expediency of using pedagogical principles of acmeological approach in the process of professional (visual and pedagogical) preparation of future artist-teacher for professional self-development in unity with general methodological principles of organization of artistic and educational process is described and argued.

Key words: art education, methodological principles, artist-teacher, professional self-development, acmeological approach.

УДК 378.018.8:373.011.3-051:74]:37.041
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/46.30>

Музика О.Я.,

канд. пед. наук, доцент,
в. о. завідувача кафедри
образотворчого мистецтва

Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах глибоких кризових перетворень в усіх сферах нашої держави відбуваються суттєві зміни освітньої парадигми у контексті визначення домінуючих тенденцій глобалізації, фундаменталізації, технологізації та гуманізації. Це зумовлює відродження і утвердження в суспільстві загальнолюдських духовних, моральних і культурних цінностей. Тому головною метою освіти має бути виховання особистості з гуманістичним світоглядом, духовно і морально зрілої, спрямованої на особистісне зростання і професійний саморозвиток.

З огляду на це освітньо-виховний простір вищого навчального закладу має бути спрямованим на всебічний розвиток здібностей, розкриття творчого потенціалу кожного студента, формування національної свідомості, позитивної мотивації до творчої діяльності, позитивного ставлення до майбутньої професії, оскільки всі ці чинники сприятимуть підготовці майбутнього фахівця до професійного самовдосконалення, саморозвитку і самореалізації.

Особливо важливою проблема професійного саморозвитку постає у контексті підготовки майбутніх фахівців у галузі мистецької освіти, зокрема, педагогів-художників. Саме на таких

учителів значною мірою покладається вирішення питань творчого розвитку особистості дитини, адже мистецтво здатне проникати у найпотамніші куточки людської душі. Ці ідеї закладені у працях українських педагогів-гуманістів, зокрема К. Ушинського, П. Юркевича, М. Драгоманова, Г. Ващенко, С. Русової, В. Сухомлинського та ін., знаходять підтвердження у дослідженнях та концепціях провідних вітчизняних науковців у галузі мистецької освіти (Н. Гуральник, А. Козир, С. Коновець, Н. Миропольська, О. Михайличенко, Г. Ніколаї, О. Олексюк, О. Отич, В. Орлов, Г. Падалка, Г. Побережна, О. Реброва, О. Ростовський, О. Рудницька, Г. Сотська, О. Шевнюк, О. Щолокова та ін.).

Мистецтво здатне протистояти руйнаціям технократичного мислення, вузькому підходу до усвідомлення сенсу людського буття з позицій бездуховного практицизму і утилітаризму. Гуманістична сила справжнього мистецтва полягає в тому, що поряд із виробництвом цінностей художньо-матеріального порядку воно опікується «виробництвом» власне людини, формуванням шляхетної, одухотвореної особистості».

Сучасна підготовка фахівця-професіонала у закладах вищої освіти для художньо-педагогічної діяльності вимагає кардинальних змін, удосконалення форм, методів і підходів в освітньому процесі. Тому саме впровадження акмеологічного підходу може стати ефективним чинником формування позитивної професійної мотивації студентів-образотворців до оволодіння різноманітними художніми техніками і технологіями (образотворче та декоративне мистецтво, дизайн та комп'ютерна графіка), розвитку здібностей і розкриття їх творчого потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема саморозвитку особистості на теоретико-методологічному рівні висвітлена в працях вітчизняних (Г. Костюк, І. Бех, О. Газман, В. Зінченко, О. Киричук, Л. Кулікова та ін.) і зарубіжних (Р. Ассаджіолі, Р. Бернс, А. Маслоу, А. Менегетті, Г. Олпорт, К. Роджерс, Е. Фромм та ін.) дослідників.

Професійний саморозвиток майбутнього педагога є актуальною проблемою у наукових працях психологів і педагогів: Г. Балла, Л. Виготського, Н. Кічук, С. Рубінштейна, Б. Федоришина, І. Харламова та ін. Різні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів вивчали О. Абдуліна, Ю. Бабанський, Н. Гузій, В. Кан-Калик, Н. Кузьміна, Н. Ничкало, О. Савченко, В. Сластьонін та ін.

Питання професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва вивчали Т. Батієвська, А. Гордаш, О. Каленюк, О. Кайдановська, О. Колоянова, С. Коновець, Ю. Мохірева, М. Пічкур, Л. Покровщук, О. Семенова, О. Смірнова, Г. Сотська, М. Стась, Т. Стрітьєвич, Т. Штикало та ін.

Не зважаючи на посилений інтерес науковців до проблеми саморозвитку особистості, питання

професійного саморозвитку майбутнього художника-педагога ще залишається не повністю розкритим і вимагає додаткових наукових пошуків.

Формулювання цілей статті. Мета публікації – розкрити загальноосвітні методологічні засади та обґрунтувати специфіку акмеологічного підходу і шляхи його реалізації у процесі підготовки майбутнього художника-педагога до професійного саморозвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Проблема саморозвитку особистості предметом детального аналізу стала переважно у другій половині ХХ століття. На важливості процесу саморозвитку наголошували філософи Арістотель, Платон, Демокрит, Гегель, І. Кант, Г. Сковорода, Й. Фіхте, Ф. Шеллінг, П. Юркевич; педагоги Я. Коменський, Ж.Ж. Руссо, А. Дістервег, К. Ушинський, С. Русова та ін.

Проблема саморозвитку, становлення особистості, сутності загальнолюдських і національних цінностей, духовної культури, її зв'язків з різними видами людської діяльності, досліджувалась такими видатними філософами, як В. Андрущенко, М. Бахтін, М. Бердяєв, Г. Горак, В. Соловйов, Г. Сковорода, О. Киричук, О. Лосєв, Х. Ортега-і-Гассет, В. Розанов та ін.

У психології та педагогіці ця проблема розглядається в рамках Я-концепції (Р. Бернс, Е. Еріксон), проблеми людського «Я» і самосвідомості особистості (І. Дубровіна, І. Кон, К. Роджерс та ін.), самовиховання особистості (О. Кочетов, Л. Рувинський та ін.), саморегуляції діяльності (М. Боришевський, О. Конопкін, Ю. Миславський), самовизначення особистості (Є. Климов, І. Чечель та ін.).

Фахову підготовку сучасного педагога-художника слід розглядати як цілісну систему формування загальнопедагогічних та спеціальних знань, умінь, навичок, компетентностей, необхідних для успішної педагогічної та художньо-творчої діяльності. Відтак, питання підготовки майбутнього фахівця до професійного саморозвитку безумовно пов'язане з його особистісним, творчим, духовно-ціннісним становленням і самореалізацією.

Складність проблеми професійного саморозвитку полягає в тому, що вона має міждисциплінарний характер, тобто є об'єктом вивчення багатьох наук: педагогіки, психології, філософії та ін.

У сучасних дослідженнях теоретичні основи особистісного розвитку в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців досліджували К. Абульханова-Славська, В. Андрущенко та ін.

Значна частина наукових праць присвячена окремим питанням професійного саморозвитку вчителів різних спеціальностей: стимулювання професійного саморозвитку майбутнього вчителя гуманітарного профілю засобами проектних технологій вивчала О. Колодницька; теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх педагогів

до безперервного професійного саморозвитку розглядала В. Фрицюк; формування здатності до професійного саморозвитку майбутніх учителів образотворчого мистецтва досліджувала Т. Стрітьєвич; проблема формування готовності до професійного саморозвитку у майбутнього педагога-музиканта була предметом наукового пошуку П. Харченко, умови формування готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів мистецьких спеціальностей аналізувала у своїх наукових доробках Н. Чорна та ін.

Для нашого дослідження особливо цінним є твердження І. Бека про те, що саморозвиток є необхідною умовою самореалізації особистості, самозміною суб'єкта у напрямі свого Я-ідеального, яке виникає під впливом внутрішніх і зовнішніх причин [2].

У зарубіжній науковій термінології чіткого розмежування між категоріями «саморозвиток», «самоактуалізація», «самореалізація» немає. Ці терміни у своїх роботах використовують психологи-гуманісти А. Маслоу [12], К. Роджерс [16], опираючись на філософські підходи до проблеми саморозвитку, не наводять ні власних визначень, ні механізмів цього феномена. Прагнення до вдосконалення К. Роджерс вважав вродженим і розглядав його як центральне джерело енергії в організмі людини [16, с. 123]. На думку вченого, тенденція актуалізації спрямована не стільки на збереження життєвих процесів і пошук комфортного стану, скільки на потребу саморозвитку, на підвищення напруги. «Людиною керує процес зростання, – пише він, – у якому особистісний потенціал приводиться до реалізації, і в якому сутність життя» [16, с. 124].

Для обґрунтування теоретичних засад дослідження важливим є аналіз використаних методологічних підходів. Адже, на думку С. Гончаренка, під час планування й проведення педагогічного дослідження необхідно орієнтуватися на методологічні принципи й конкретно-наукові форми їх прояву згідно з теоретичною позицією дослідника [5, с. 84].

У психологічному тлумачному словнику методологія визначається як «система принципів та способів організації і побудови теоретичної і практичної діяльності, а також вчення про цю систему. Втілюється в організації і регуляції усіх видів людської діяльності. У цілому методологія визначає принципи, якими повинна керуватися в діяльності людина [14, с. 242].

Як вважає С. Гончаренко, варто розрізнати кілька рівнів методології. Перший рівень – філософські знання, що охоплюють філософські основи дослідження, його світоглядну функцію й загальнонаукові положення. Другий рівень – загальнонаукова методологія (системний, синергетичний, діяльнісний, особистісно орієнтований

підходи, характеристика різних типів наукових досліджень, їхні етапи й елементи: гіпотеза, об'єкт і предмет дослідження, мета, завдання тощо). Третій рівень – конкретно-наукова методологія, тобто сукупність методів, принципів дослідження й процедур, які застосовуються в тій чи іншій спеціальній дисципліні, наприклад, у педагогіці [13, с. 88].

На думку Н. Дюшеевої, методологічний підхід, – це стратегія, що базується на основних положеннях відповідної теорії й визначає напрями пошуку стосовно предмета дослідження [9, с. 19].

Поняття «підхід» у педагогічній теорії використовують як: аспект розгляду або аналізу певних освітніх явищ чи процесів; вихідну наукову позицію моделювання й проектування об'єкта освітньої практики; властивість діяльності в певній галузі освіти. Категорія «підхід» містить такі компоненти: основні поняття, що використовуються в процесі навчання; принципи як вихідні положення здійснення педагогічної діяльності, що впливають на відбір змісту, форм і способів організації навчального процесу; методи і прийоми побудови освітнього процесу [17, с. 71]. У нашому дослідженні «підхід» розуміємо як вихідне положення здійснення діяльності, спрямованої на професійний саморозвиток майбутніх педагогів-художників.

З огляду на те, що методологія є «системою принципів і способів організації й побудови теоретичної та практичної діяльності», «вченням про принципи побудови, форми і способи науково-дослідної діяльності» [10, с. 163], у розробці проблеми підготовки майбутнього художника-педагога до професійного саморозвитку важливого значення набуває обґрунтування принципів і підходів, на яких має ґрунтуватися дослідження цього процесу.

За твердженням учених [18, с. 20; 4, с. 673–674; 17], парадигмальна освітня ідея функціонує як квінтенсенція того чи іншого наукового підходу.

Методологічні підходи дозволяють не лише проаналізувати й описати досліджуваний процес, виявивши певний аспект розуміння сутності освітніх явищ, що вивчаються, але й передбачити можливі варіанти його розвитку, ідентифікувати феномени художньо-педагогічної освіти, використовуючи інформаційні модулі, що становлять її змістове ядро й визначають наукові та світоглядні орієнтири її реалізації.

Методологічні засади в системі освіти – це найузагальненіші концептуальні положення, дія яких розповсюджується на все поле педагогічної діяльності. Сучасний період розвитку художньо-педагогічної освіти характеризується відкритістю до нових ідей, течій, напрямів. Існують різні методологічні орієнтири, які так чи інакше впливають на вибір узагальнених педагогічних стратегій і конкретизованих методів і прийомів мистецького навчання. Від обраних методологічних засад

залежить вибір дослідницьких пошуків у галузі художньо-педагогічної освіти.

Провідними методологічними засадами у теорії і практиці викладання дисциплін мистецького циклу визначають:

- гуманістичну спрямованість мистецької освіти;
- національну основу мистецької освіти;
- особистісно-орієнтований підхід до мистецького навчання;
- забезпечення системності мистецького навчання.

У нашому дослідженні ми намагалися проаналізувати проблему підготовки майбутнього художника-педагога до професійного саморозвитку у контексті підходів, реалізовуваних у межах традиції науково-мистецької парадигми освіти.

На нашу думку, таким вимогам якнайкраще відповідають *аксіологічний, діяльнісний, компетентнісний, особистісно орієнтований, системно-синергетичний та акмеологічний підходи*.

Аксіологічний підхід забезпечує ціннісний характер професійної підготовки майбутніх педагогів-художників, уможлиблює обґрунтування ціннісної основи педагогічних явищ, орієнтацію на сприйняття професійних і особистісних цінностей у майбутній професійній діяльності та становлення особистості в єдності культурного та гуманістично-духовного світосприйняття.

Системно-синергетичний підхід дозволяє розкрити закономірності зв'язків між окремими компонентами відкритої цілісної системи особистості майбутнього педагога, яка здатна до безперервного розвитку і саморозвитку не лише завдяки зовнішнім впливам, а й завдяки своєму внутрішньому потенціалу, а також завдяки взаємодії й обміну інформацією та енергією з системою фахової підготовки, з художньо-освітнім і соціальним середовищем.

Особистісно орієнтований підхід забезпечує розгляд проблеми підготовки майбутнього педагога-художника до професійного саморозвитку з точки зору індивідуалізації й гуманізації педагогічного впливу на студента як на особистість і суб'єкт творчо-особистісної взаємодії, дає змогу виявити у процесі дослідження індивідуальні здібності й можливості майбутнього фахівця здійснювати художньо-педагогічну діяльність, а також сприяє формуванню позитивної «Я»-концепції та неповторної творчої індивідуальності.

Діяльнісний підхід уможлиблює розкриття механізмів професійного саморозвитку майбутніх педагогів-художників з позицій науково-педагогічної теорії діяльності, сприяє удосконаленню процесуально-технологічної складової реалізації організаційно-методичної системи підготовки майбутнього педагога до професійного саморозвитку та визначенню напрямів підвищення її результативності.

Компетентнісний підхід є основою для розкриття сутності професійної компетентності майбутнього педагога-художника, яка зумовлює його прагнення та здатність реалізувати на практиці власний професійно-творчий потенціал та забезпечує високий рівень професійного саморозвитку.

Акмеологічний підхід забезпечує дослідження проблеми підготовки майбутнього педагога-художника до професійного саморозвитку через актуалізацію творчого потенціалу студентів, стимулювання досягнення найвищих результатів у навчанні, художньо-творчій діяльності, досягнення вершин професіоналізму і художньої майстерності.

Ми підтримуємо думку Г. Падалки, яка вважає, що саме акмеологічному підходу у мистецькій освіті слід приділяти особливу увагу, «Оскільки мистецький твір за своєю іманентною сутністю можна вважати результатом стремління автора до найвищої досконалості у відтворенні образу світу, остільки предмет художньої діяльності – створення прекрасного, усвідомлення краси як найвищої цінності, акмеологічна інтерпретація педагогічних шляхів навчання мистецтва може і має набути самостійного статусу, стати предметом концептуальних пошуків».

«Акме» перекладається з грецької як «вершина», «розквіт», тож акмеологія розглядає можливість досягнення людиною її власних вершин творчого й особистісного розвитку. У нашому дослідженні цей професіоналізм пов'язується з високим рівнем готовності до професійного саморозвитку. Тобто, саме з позиції акмеологічного підходу готовність майбутнього вчителя до професійно-педагогічної самореалізації забезпечується стимулюванням досягнення акме, формуванням педагогічної майстерності та професіоналізму.

На творчо-розвивальний потенціал акмеологічних технологій у підготовці майбутніх спеціалістів вказують учені А. Князєв, А. Деркач, А. Майборода, Л. Рибалко та ін.

У педагогіці поняття «акмеологія» трактується як «наука, що виникла на дотуку природничих, суспільних і гуманітарних дисциплін, що вивчають феноменологію, закономірності і механізми розвитку людини на ступені її зрілості і особливо при досягненні нею найбільш високого рівня у цьому розвитку. В 1928 р. М. Рибніков увів до наукового обігу термін «акмеологія» для позначення науки про розвиток зрілих людей [13, с. 15–16].

Поняття «акмеологічний підхід» має різне трактування в рамках існуючих на сьогодні напрямків в акмеології. Комплексне вивчення зрілої людини, яка самореалізується в професійній діяльності, – основна риса класичного напрямку в акмеології. У зв'язку з цим А. Бодальов відзначає, що акмеологія покликана здійснювати комплексне дослідження і дати цілісну характеристику суб'єкта, який

проходить ступінь зрілості, коли його індивідні, особистісні і суб'єктно-діяльнісні характеристики осягаються в єдності, в усіх взаємозв'язках для того, щоб активно впливати на досягнення вищих рівнів у діяльності, піднятися до яких може кожна людина [3, с. 226–227].

В основі акмеології як науки лежать ідеї про унікальність і цінність людського життя, здатність людини до творчості й самовдосконалення. Предметом акмеології є момент і спосіб зміни реального об'єкта від початкового до бажаного [8]. Акмеологія всебічно висвітлює процес розвитку людини протягом усього життя і особливо на ступені дорослості, виявляє об'єктивні та суб'єктивні умови, які, діючи у взаємозв'язку, дозволяють людині оптимально реалізуватися як різнобічній соціально активній особистості та висококласному професіоналу, здатного до саморозвитку і самореалізації у всіх життєвих сферах.

Згідно з акмеологічними позиціями дослідників (А. Деркач, О. Дубасенюк, С. Кузікова, Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Мітіна, А. Реан, Л. Рибалко та ін.), професійний саморозвиток майбутніх педагогів є процесом формування особистості, орієнтованої на найвищі професійні досягнення і професійне самовдосконалення особистості.

Модель вершини професіоналізму педагога представлена вітчизняною дослідницею Г. Даниловою як акмеологічний синтез тріади компонентів:

- компетентність (психолого-педагогічні й соціальні знання, теоретико-практичні й методичні знання, педагогічні вміння, педагогічні здібності);
- особистісна орієнтація (самореалізація у контексті акмеологічної моделі «Я – концепція» в динаміці від «Я – реальний» до «Я – перспективний (ідеальний)»; морально-духовна культура (моральна свідомість, моральна діяльність, моральні стосунки) [6].

Однією з важливих умов акме-розвитку особистості є її мотиваційна спрямованість. Тому доцільно виокремити чинник мотивації студентів, оскільки це спонукає до стійких, довготривалих і енергійних вольових дій ті мотиви, які споріднюються з внутрішніми намірами, життєвими пріоритетами особистості. Вищі мотиви діяльності, в свою чергу, визначають професійну висоту суб'єкта, «який вже не просто працює (для себе, для інших). Він іще і творить – для Вічності. І в цьому проявляється істинно творчий вимір діяльності як форми життя» (В. Марков) [11, с. 165]. Такий рівень мотивації, в основі якого лежать вищі професійно-особистісні цінності, ідеали, смисли можна визначити як «акме-мотивацію» (А. Деркач), в якій одну із вищих ступенів в ієрархії мотивів буде займати мотив досягнення «акме» [7, с. 79].

Акмеологічному розвитку особистості в сфері мистецької освіти на сучасному етапі властиві такі основні характеристики: гуманізація,

гуманітаризація, інноваційність, інтегративність, проєктивність та творчість.

Акмеологічна концепція формування професійних якостей спеціаліста (А. Деркач, А. Гусєв, А. Кириченко, А. Маркова та ін.) розглядає професійний розвиток не лише як нагромадження базових теоретичних знань, удосконалення умінь і навичок, а також і як зростання особистісно-професійних якостей. Акмеологічний підхід у сучасній системі професійної освіти спрямований на те, щоб забезпечити підсилення професійної мотивації, стимулювання творчого потенціалу, вияв і плідне використання особистісних ресурсів для досягнення успіху в професійній діяльності педагога [7].

З позиції акмеологічного підходу готовність майбутнього педагога до професійно-педагогічної самореалізації забезпечується стимулюванням досягнення акме, формуванням педагогічної майстерності та професіоналізму. Розвиток процесів самості людини активно відбувається у професійній підготовці. Основною ідеєю теорії та методики професійної освіти є створення умов для розкриття і розвитку внутрішнього потенціалу кожного майбутнього фахівця, формування його позитивної «Я»-концепції в процесі опанування основ професійної діяльності. Переведення резервного потенціалу зі стану потенційного до актуального, набуття особистісно-професійної зрілості, формування професіоналізму, стимулювання досягнення акме є орієнтирами докорінних змін професійної підготовки майбутніх фахівців у сучасній вищій школі [15, с. 1].

Акмеологічні технології освіти, на думку науковців, орієнтовані на розкриття внутрішніх резервів людини, на збільшення міри його особистісної свободи, на розвиток «самості» студентів. Відтак, ефективність будь-якої освітньої технології визначається тим, якою мірою представлена в ній людина, як враховані і реалізовані її здібності, яка об'єктивна поведінка людини і її відношення до навчання, роботи, життя.

Отже, акмеологічний підхід у художній педагогіці передбачає актуалізацію творчого потенціалу студентів. Для успішної діяльності педагога-художника необхідні такі риси творчого мислення як здатність побачити незвичайне у звичайному, легко встановлювати асоціативні зв'язки між різними явищами і процесами, гнучко реагувати на труднощі, які виникають, вільно користуватися накопиченими вміннями і навичками, застосовувати їх у нестандартних ситуаціях.

На думку дослідників, провідною ідеєю акмеологічного підходу в педагогічній освіті є забезпечення акмеологічного розвитку педагога, суб'єктивними ознаками якого є: ініціатива, самостійне цілепокладання, планування, передбачення; інтенсивна включеність у діяльність; прагнення до

саморегуляції (самоконтролю, самокорекції, самокомпенсації), постійна орієнтація особистості на саморозвиток і самооновлення; прагнення до самореалізації і творчого творення; інтеграція свого професійного шляху, структурування і впорядкування свого професійного досвіду і досвіду інших [1].

Узагальнена структура професійної підготовки педагога-художника містить такі компоненти: художньо-прикладні уміння; предметно-методичні уміння; особистісно-культурологічні уміння.

Як показала практика, формування в студентів стійкої внутрішньої мотивації до творчості потребує грамотного врахування їхніх психофізіологічних, вікових та індивідуальних особливостей, темпераменту, характеру, інтересів, переживань, потреб, мотивів, емоційної сфери. Адже технології художньо-естетичного розвитку в першу чергу вимагають звернення до особистісної сфери людини. Особистісно-сміслова організація навчального процесу передбачає використання низки прийомів і методів, а саме: створення емоційно-психологічних установок, адже емоційно-чуттєва сфера є переважаючою в мистецтві й творчості. Тому дуже важливим є особистісний, емоційний контакт педагога і студента, який допомагає повірити у власні сили, проявити свою унікальність і індивідуальний стиль, реалізувати задумані творчі проекти.

В Уманському державному педагогічному університеті підготовка майбутніх художників-педагогів здійснюється уже понад 30 років, а кафедра образотворчого мистецтва нещодавно відзначила 20-ліття з дня заснування. За роки своєї діяльності кафедра стала потужним осередком мистецьких традицій Черкащини, організатором багатьох конференцій, семінарів, конкурсів, олімпіад, виставок, презентацій, різних мистецьких акцій та проєктів, у тому числі, міжнародних.

На сьогодні кафедра готує фахівців за освітніми ступенями «бакалавр», «магістр» зі спеціальності 014 Середня освіта (Образотворче мистецтво).

Як показує досвід, студенти з високим рівнем творчої активності у період навчання змогли реалізувати свій потенціал у самостійному творчому і професійному житті. Вони мають успішну кар'єру, займаються улюбленою справою, діляться своїм досвідом з колегами, приймають участь у колективних художніх виставках і проєктах, які реалізуються викладачами і нинішніми студентами університету. Спілкування з однодумцями допомагає пережити труднощі у кризові моменти, що дуже важливо для творчих особистостей, які володіють високим рівнем емпатії і сприймають усі події, що відбуваються навколо, більш емоційно і болісно. Тому емоційно-енергетичний зв'язок педагога і вихованця (протягом навчання і надалі) має неоціненне значення для особистісного і професійного становлення і саморозвитку педагога-художника.

Висновки і перспективи в цьому напрямку.

Таким чином, можна зробити висновок із вищезазначеного, що педагогічні принципи акмеологічного підходу доцільно використовувати в процесі фахової (образотворчої і педагогічної) підготовки майбутнього художника-педагога до професійного саморозвитку в єдності із загальноосвітніми методологічними засадами організації мистецько-освітнього процесу. Адже саме з позиції акмеологічного підходу готовність майбутнього художника-педагога до професійного саморозвитку забезпечується стимулюванням досягнення вершин досконалості, формуванням художньо-педагогічної майстерності та професіоналізму.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні та розробці принципів системно-синергетичного підходу до професійного саморозвитку майбутнього педагога-художника.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Акмеологічна концепція професійного розвитку педагога. Професійна педагогічна освіта: акме-синергетичний підхід: монографія/заред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 389 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: навч.-метод. посіб. : у 2-х кн. К.: Либідь. К. 2: Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади. Київ: Либідь. 2003. 341 с.
3. Бодалев А. А. О первоочередных задачах акмеологии. *Психология сегодня*. М., 1996. Т. 2. Вып. 2. С. 226–227.
4. Всемирная энциклопедия: философия / главн. науч. ред. и сост. А. А. Грицанов. М.; Мн.: АСТ; Харвест; Современный литератор, 2001. 1312 с.
5. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. К.: Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2010. 308 с.
6. Данилова Г. С. Вершини професіоналізму педагога як акмеологічний синтез тріади його компонентів. *Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології*. Рівне, 2007. Т. 3. С. 57–62.
7. Деркач А. А. Акмеологические основы развития профессионала. М.: Изд-во МПСИ; Воронеж: НПО МОДЭК, 2004. 752 с.
8. Деркач А. А. Методолого-прикладные основы акмеологических исследований: монография. М.: Изд-во РАГС, 1999. 391 с.
9. Дюшеева Н. К. Методологические подходы к профессионально-личностному формированию будущего учителя. *Педагогическое образование и наука*. 2008. № 9. С. 16–23.
10. Краевский В. В. Общие основы педагогики: учеб. М.: Изд. центр «Академия», 2003. 256 с.
11. Марков В. Н. Системная целостность личности как акмеологическая ценность. *Мир психологии*. 2004. № 1. С. 161–166.
12. Маслоу А. Психология бытия. К.: ВПР, 1997. 360 с.
13. Педагогіка: большая современная энциклопедия / сост. Е. С. Рапацевич. Минск: Современное слово, 2005. 720 с.

14. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів. Х. : Прапор, 2009. 672 с.
15. Рибалко Л. С. Акмеологічні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : 13.00.04. Харків. 2008. 45 с.
16. Роджерс К. Р. Становление личности. Взгляд на психотерапию. М. : Эксмо-Пресс, 2001. 416 с.
17. Романенко М. І. Освітня парадигма : генезис ідей та систем. Донецьк : Промінь, 2000. 160 с.
18. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. Т. 1. М. : НИИ школьных технологий, 2006. 816 с.
19. Соколова І. В. Професійна підготовка майбутнього вчителя-філолога за двома спеціальностями : монографія / за ред. С.О. Сисоєвої. Маріуполь : АРТ-ПРЕС, 2008. 400 с.